

Stella

Takis Würger

Traducció de Joan Ferrarons i Llagostera

Narratives

Angle Editorial

Takis Würger

Nascut el 1985, ha fet de reporter a l'Afganistan, Líbia i l'Iraq per a *Der Spiegel* i altres mitjans, i ha obtingut nombrosos premis pels seus reportatges. Va estudiar Història de les idees a Cambridge. El 2017 la seva primera novel·la, *Der Club*, va ser guardonada com a millor debut literari pel festival Lit. Cologne i va ser nominada al premi Aspekte. Viu a Berlín.

Joan Ferrarons i Llagostera

Ha traduït Nietzsche, Suttner, Hesse, Süskind, Lenz i Kafka al català. Actualment cursa un doctorat sobre la traducció de literatura ídix contemporània, que compagina amb la docència a la Universitat Autònoma de Barcelona com a professor de traducció.

«Es va asseure al meu costat sense dir res, tan a prop que els pèls de l'abric de pell em feren pessigolles a la mà. Em vaig girar i la vaig mirar als ulls. Era jove, encara una noia gairebé. Des del seu punt de vista no em podia veure la cicatriu. Ràpidament vaig mirar cap al costat i vaig veure el meu reflex al vidre de la fi nestra. [...] El seu alè feia olor de *kirsch*. [...] No sabia què dir. Vam seure de costat una estona, en silenci. —Que podria veure com m'has dibuixat, sisplau? Parlava amb accent berlinès. [...] Tenia un paquet de cafè en gra a la falda i l'agafava amb totes dues mans. —Mira, per fer de model m'han donat tot un paquet de cafè en gra.»

L'any 1942, en plena Segona Guerra Mundial, el jove i ingenu Friedrich es trasllada a Berlín seguint les seves ambicions artístiques. Hi va amb una doble xarxa de seguretat: és de família rica i és suís —ciudadà, doncs, d'un país neutral. En una escola d'art coneix Kristin, una noia que el fascina. Amb ella s'endinsarà en la nit berlinesa, poblada de personatges que volen viure al màxim en les escletxes del III Reich, sigui en clubs clandestins o en festes oficials. Es diverteixen junts i s'enamoren. Però un dia rep la visita de Kristin, tota plena de ferides i contusions —potser torturada—, i ella ha de confessar que no li ha explicat tota la veritat.

Basada en una estremidora història real —polèmica a Alemanya encara avui—, *Stella* és una obsessiva història d'amor i traïció amb el rerefons de la guerra, el nazisme i la caça de jueus.

Stella

Narratives
119

Títol original: *Stella*

© 2019 Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG, Munic
Drets negociats amb Ute Korner Literary Agent – www.uklitag.com

© 2020 Joan Ferrarons i Llagostera, per la traducció

Idea de portada de Peter-Andreas Hassiepen.
© 2019 Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG, Munic

© Landesarchiv Berlin, per la imatge de portada:
Stella Goldschlag. C Rep. 375-01-07 Nr. 147 A2 Bl 1 Foto 03

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: setembre de 2020
ISBN: 978-84-18197-32-1
Producció de l'ePub: booqlab

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Stella

Takis Würger

Traducció de Joan Ferrarons i Llagostera

Angle Editorial

Aquesta història és en part vertadera.
Els textos en cursiva s'han extret d'actes judicials
que es preserven a l'Arxiu Regional de Berlín.

Al meu besavi Willi Waga,
assassinat en una cambra de gas
l'any 1941 durant l'Aktion T4*

---

* Així és com es denomina el programa d'assassinat sistemàtic de discapacitats físics i mentals a Alemanya entre el 1940 i el 1945 (n. del t.).

L'any 1922 un jutge condemnà Adolf Hitler a tres mesos de presidi per alteració de l'ordre públic, un investigador anglès descobrí la tomba de Tutankamon, James Joyce publicà la novel·la *Ulisses*, el Partit Comunista de Rússia elegí Ióssif Stalin secretari general i jo vaig néixer.

Vaig créixer en una vil·la dels entorns de Choulex, un poblet proper a Ginebra, amb cedres a l'entrada, disset parellades de terra i cortines de lli a les finestres. Al soterrani hi havia una pista on vaig aprendre esgrima. A sotateulat vaig aprendre a reconèixer el vermell cadmi i el groc Nàpols per l'olor i vaig saber què se sent quan et bastonegen amb un picamatalassos de vímet.

A l'indret d'on vinc, quan et pregunten qui ets respons dient els noms dels teus pares. Podria dir que el pare dirigia una empresa fundada pel seu avi i que importava vellut de l'Índia. Podria dir que la mare era filla d'un latifundista alemany que va perdre les terres per culpa de l'armanyac. «Es va beure la hisenda», deia la mare sense perdre gota d'orgull. Li agradava explicar que la plana major en pes de la Reichswehr Negra havia anat al seu enterrament.*

Als vespres la mare cantava cançons de bressol sobre estels fugaços i, quan el pare partia de viatge i ella bevia per ofegar la soledat, manava arrambar la taula del menjador a la paret, posava discs de goma laca i ballava valsos vienesos amb mi. Jo havia d'estirar molt el braç per arribar-li amb la mà a dalt de l'esquena. Deia que en sabia molt, de menar la dansa. Però jo sabia que mentia.

Deia que era el noi més maco d'Alemanya, tot i que no vivíem pas a Alemanya.

De vegades em demanava que la pentinés amb una pinta de banya de búfal que el pare li havia regalat i deia que els cabells li havien de quedar sedosos. Em feia prometre que, quan em casés, pentinaria la meva dona. Jo mirava la mare al mirall, asseguda a ulls clucs, amb els cabells llunts. I l'hi prometia.

Quan venia a la meva habitació per donar-me el bona nit em posava les mans a les galtes. Quan sortíem a fer un volt m'agafava de la mà. Quan pujàvem a alguna muntanya i ella feia set o vuit glopets per celebrar el cim m'agradava que se'm repengés durant la baixada.

La mare era artista. Pintava. Al vestíbul de casa hi penjaven dos dels seus quadres, olis sobre tela. Un bodegó de gran format amb tulipes i raïm. I una pintura petita amb una noia d'esquena amb els braços plegats per sobre el sacre. Solia mirar aquella imatge llargues estones. Una vegada vaig intentar creuar els dits com la noia del quadre. Però no me'n vaig sortir. La mare li havia pintat els canells en una postura tan antinatural que a qualsevol persona de debò se li haurien trencat els ossos.

La mare deia sovint que jo seria un gran pintor, però poques vegades parlava de com pintava ella. Quan es feia tard explicava com de fàcil li havia resultat pintar de jove. En aquella època s'havia postulat a l'Escola General de Pintura de l'Acadèmia Vienesa de les Arts, però va suspendre la prova de dibuix al carbonet. Potser també l'havien rebutjada perquè en aquell temps a penes admetien dones a les acadèmies. Sabia, però, que més em valia no preguntar-ho.

Quan vaig néixer la mare va resoldre que aniria a l'Acadèmia Vienesa de les Arts en lloc seu o, com a mínim, a l'Acadèmia de Belles Arts de Munic. Fos com fos, m'havia de guardar de l'Escola Feige-Strassburger de Berlín i de l'Escola Röver d'Hamburg, perquè eren un cau de jueus.

La mare em va ensenyar a agafar un pinzell com cal i a barrejar la pintura a l'oli. Jo m'hi escarrassava perquè la volia fer feliç, i quan estava sol continuava aprenent. Vam viatjar a París, vam mirar els quadres de Cézanne al Museu del Jeu de Paume i la mare va dir que quan pintes una poma l'has de veure com les de Cézanne. La mare em deixava donar la primera capa als llenços, recorriem els museus agafats de la mà i, quan ella lloava la

profunditat cromàtica d'un quadre o en criticava la perspectiva, jo intentava retenir-ho tot. Pintar, no la vaig veure pintar mai.

*

L'any 1929 s'ensorrà la borsa de Nova York, el Partit Nacionalsocialista obtingué cinc de noranta-sis diputats en les eleccions regionals de Saxònia i al meu poble arribà, poc abans de Nadal, un carruatge.

Lliscava sobre patins damunt la neu. Al pescant hi seia un desconegut que vestia un loden llarg verd fosc. El pare mai no aconseguiria trobar-lo, ni amb l'ajut de la gendarmeria. Tampoc no es va aclarir per què aquell home transportava un corn d'enclusa al pescant, al seu costat.

Devíem ser una dotzena de nanos i, de la plaça de l'església estant, fèiem punteria amb boles de neu al penell metàl·lic del campanar.

No sé pas qui va ser el primer a tirar contra el cotxer. Les boles de neu volaven en trajectòries creuades i s'esclafaven contra la fusta del carruatge. Una bola va tocar l'home a la temple; em vaig pensar que havia estat jo. Esperava que els altres nois em felicitarien. L'home no es va bellugar.

Va sofrenar el poni. Amb tota la catxassa, va baixar del pescant, va xiuxiuejar alguna cosa a l'animal i va venir cap a nosaltres. Quan va arribar davant nostre, vaig veure que li regalimava aigua fins al coll.

Érem joves, no vam fugir. Encara no havia après a tenir por. El cotxer duia a la mà un objecte de ferro, curt i fosc.

Diria que parlava en el dialecte del cantó d'Uri, un parlar que no se sentia gaire per la meua contrada.

—Qui és que m'ha tirat la bola? —va preguntar fluixet bo i observant-nos. Vaig sentir com la neu cruixia sota els meus peus. S'havia glaçat i brillava. L'aire feia olor de llana molla.

El pare m'havia dit que la veritat era un senyal d'amor. Que la veritat era un regal. En aquella època estava convençut que era així.

Era un marrec. M'agradaven els regals. Pel que fa a l'amor, no sabia què era. Vaig fer una passa endavant.

—He sigut jo.

La punxa del corn d'enclusa em va travessar la galta dreta per l'articulació de la mandíbula i em va esquinçar la cara fins a la comissura dels llavis. Vaig perdre dos queixals i mig ullal. No en tinc cap record. El següent que recordo és que mirava els ulls grisos de la mare, que seia a la vora del meu llit d'hospital i bevia te amb aiguardent que se servia d'un termos. El pare estava de viatge.

—Estic tan contenta que no t'hagi passat res a la mà de pintar —va dir la mare mentre m'amanyagava els dits.

M'havien cosit la galta amb un fil amarat d'àcid carbòlic. La ferida s'havia inflammat. Al llarg de les setmanes següents em van péixer amb el brou de pollastre que la nostra cuinera feia cada dia. Al principi el brou em regalimava per la sutura.

La medicació em deixava atordit. Fins que no em vaig veure al mirall no vaig comprendre que amb l'escalabrada del cotxer havia perdut la capacitat de veure els colors.

Hi ha gent que no distingeix el vermell del verd, però jo havia perdut tots els colors. El carmesí, l'esmaragda, el violeta, el púrpura, l'atzur, el daurat... per a mi no eren més que noms per a diferents tonalitats de gris.

Els metges parlaven d'acromatòpsia cerebral, un trastorn de la percepció del color que pateixen algunes persones d'edat després d'un atac de feridura.

Amb el temps es corregiria, van dir.

La mare em va posar un bloc de dibuix a la falda i em va dur una capsa de llapis de colors. L'havia feta enviar des de Zuric perquè poguéssim continuar les lliçons a l'hospital.

—Els colors se me n'han anat —vaig dir. Sabia com n'era d'important per a ella, la pintura.

Ella va tombar el cap de gairell com si no m'hagués sentit.

—Mama, perdona, però ja no... ja no veig els colors.

Va tornar amb un metge que em va fer mirar unes quantes imatges i em va administrar unes gotes als ulls.

El metge va dir a la mare que de vegades passava, això, que no n'hi havia pas per tant, que de totes maneres les projeccions del cinematògraf eren en blanc i negre.

—Perdona, mama —vaig repetir—, perdona'm, sisplau... Mama?

El metge va dir que era un miracle que el nervi facial hagués restat il·lès. Si hagués rebut, hauria perdut la parla i m'hauria caigut la bava. El metge va dir que era una criatura afortunada. La mare seia al meu costat. Bevia amb glops llargs.

*

La mare va enviar a Gènova un telegrama per al pare, que va venir de nit.

—És culpa meva —vaig dir.

—No hi ha cap culpa —va dir ell.

Es va quedar a l'hospital i va dormir al meu costat, en un catre metàl·lic.

La mare va dir:

—Què dirà la gent?

El pare va dir:

—Què se'ns en dona?

Quan la cicatriu em palpitava el pare m'explicava contes que havia sentit de viatge, quan anava a veure els comerciants de vellut de Peshawar. Em va regalar una capseta metàl·lica de Haifa decorada amb roses que tenia la tapa encallada i que, segons deia, compliria els meus desitjos si en fregava la vora tres vegades en sentit horari. La mare va dir que si no ens desempallegàvem d'aquella andròmina se n'aniria de l'hospital.

D'aleshores ençà la mare amb prou feines em tocava. Quan sortíem a passejar i li volia agafar la mà s'enduia un bon ensurt. Quan em donava el bona nit es quedava al pas de la porta i mirava per la finestra, encara que a fora fos fosc. El pare va tornar a sortir de viatge.

Un dia, poc després de l'esgalabrada, la mare va beure tant que va quedar estesa al terra del menjador i la vaig haver d'arrossegar amb l'ajut de la cuinera.

De nit la mare pujava tota sola als prats alpins i, quan era a casa, de vegades es passava dos dies seguits tancada amb els llenços. Jo tenia vuit anys i no sabia si era culpa meva.

*

Rere el convent dels framenors hi havia un llac que es va convertir en el meu indret preferit. Per una banda el tancava una paret molsosa, i per l'altra un espadat.

Em solia estirar al canyar i fumar cigarretes que feia amb el tabac que pispava dels cigars del pare. La cuinera em va ensenyar a pescar truites alpines servint-me d'un pal, una gansalla i un clau vinclat. En acabat, la cuinera netejava els peixos, els farcia amb una picadeta d'all i julivert i tot seguit els coíem al foc i ens els menjàvem bons i calents a la riba del llac.

La cuinera em va ensenyar a xuclar el nèctar de les flors de lilà.

Sovint l'ajudava a donar forma de trena als panets trenats i baixava el bidó de la llet del prat de pastura a casa. De vegades pescàvem el tel de la llet i ens el partíem.

A l'època en què altres nois feien amics i els convidaven a casa, jo sabia que no ho podia fer perquè hi havia la mare. Si suportava la soledat potser era perquè no es pot trobar a faltar el que no es coneix.

La mare bevia àrac, que s'enterbolia quan el batejava amb aigua glaçada. Jo m'imaginava que bevia llet.

Al llac hi havia una passarel·la que s'hi endinsava. Els dies de sol cruixia. Un dia de tardor hi vaig anar a hora foscant, em vaig quedar dret a l'extrem de la passarel·la i vaig fer saltar pedres damunt l'aigua. Quan la cuinera i el pare no tenien temps per a mi i la mare es passava dies bevent i bevent em sentia invisible.

Vaig observar l'espadat del llac i em vaig preguntar per què mai no havia vist ningú saltar cingle avall.

Vaig escalar la paret de pedra agafant-me a mates d'herba i sortints de roca. De dalt estant podia veure el fons del llac i les algues que s'hi gronxaven. Vaig córrer fins a la punta de la roca i vaig volar pels aires. El cop

contra les soles de les sabates va ser molt fort, l'aigua freda em va entrar sonorament a les orelles. Quan vaig pujar a la superfície em costava respirar, però vaig tenir prou aire per exhalar un crit. Vaig veure les onades que la meua caiguda havia provocat a flor d'aigua.

Vaig entrar a la cuina amb els camals dels pantalons gotejant pels rajols de terra. La cuinera estava amassant i em va preguntar a qui se li havia acudit. Jo no sabia què dir. Caure només es pot caure sol, vaig pensar. Em vaig arrambar a l'estufa calenta. La cuinera va picar amb la mà a les rajoles del marbre i va aixecar un núvol de farina. Em va donar una tovallola.

Aquell vespre el pare em va fer cridar. Quan era a casa solia ser a la biblioteca. Li agradava llegir, s'hi passava hores: novel·les russes, filosofia oriental, haikus.

Sabia que el pare i la mare no s'estimaven.

Entre els dits feia girar l'espiga d'una canya que havia collit a la riba del llac.

—Els frares diuen que has saltat —va dir el pare.

Vaig assentir.

—Per què?

No vaig dir res.

—Saps que el silenci de vegades és pitjor que una mentida?

Em va estirar cap al braç de la butaca.

Sentíem el tic-tac del rellotge.

—Per què és tan bonic caure, papa?

Va cavil·lar una estona. Va començar a cantussejar una melodia. Al cap d'uns minuts va parar.

—Perquè som ximples —va dir.

Llavors vam guardar silenci.

Va sacsejar el cap. Vaig sentir el pes de les seves mans a les espatlles. Feia la mateixa olor que els llibres.

—Què passa, fill meu? Ja la conec, aquesta mirada.

—Està bé la mare?

Va respirar fondo.